

Exploring the Role of Quality of Living Environment in the Security of Life of Villagers in Border Villages of Ezgeleh Rural District

Ali Shavandijou¹, Mohammad Akbarpour²

1. Master of Science in Geography and Rural Planning, Department of Geography, Faculty of Literature and Humanities, Razi University, Kermanshah, Iran.
2. Corresponding author; Assistant Professor, Department of Geography, Faculty of Literature and Humanities, Razi University, Kermanshah, Iran. E-mail: m.akbarpour@razi.ac.ir

---

Article Info

Article type:
Research Paper

Article history:

Received: 28 February 2025
Received in revised form:
08 March 2025
Accepted: 17 March 2025

Keywords:

Security,
Quality of Living
Environment,
Border Village,
Ezgeleh Rural District.

ABSTRACT

Security is a Concept that Encompasses all Aspects and Dimensions of Human Life and Guarantees a Special Kind of Life and Survival. The Quality of the Living Environment is one of the most Important Indicators for Improving the Quality of Life and Well-being of Rural Communities. This Research Examines the Role of the Quality of the Living Environment in the Security of life of villagers in border villages of Azgeleh district. The research is applied in terms of its Purpose and its Method is Descriptive-Analytic. Data Collection is based on two Methods: Documentary and Field (Questionnaire). The Statistical Population of the Research is the heads of Households Living in 28 Border Villages of Ezgeleh Rural District, Salas Babajani County, and the Statistical Sample size is 201 People. Descriptive Statistics and Pearson and Kandall Tests were Used to Analyze the Data Using SPSS Software. The Results Showed that the Quality of Living Environment in the Security of the Border Villages of Ezgeleh was Below Average and there was a Significant Difference Between the Sample Villages in terms of the Studied Indicators. The Results also Showed that the Environmental Health Index and the Security and Tranquility Index had the Highest and Lowest Contribution, Respectively, in Explaining the Security of the Quality of the Living Environment of the Studied Villages.

Cite this article: Shavandijou, A.; Akbarpour, M. (2025). Exploring the Role of Quality of Living Environment in the Security of Life of Villagers in Border Villages of Ezgeleh Rural District. *New Geopolitics Research*, 2 (1), 93-108.

© The Author(s).

Publisher: Lorestan University.

DOI: <https://doi.org/10.22034/nrpg.2.1.5>

Introduction

Security is a fundamental aspect of any social system and is a necessary prerequisite for the political and social life of states. Security is a prerequisite for any development in various political, economic, cultural and scientific fields, and all countries work towards achieving this ideal. Security is a concept that encompasses all aspects and dimensions of human life and guarantees a certain level of life and survival. The quality of the living environment is one of the most important indicators for improving the quality of life and well-being of rural communities. In Iran, there are many problems in providing security and livelihood and economic expenses in villages, especially border villages, due to their distance from provincial centers and access to roads, etc. And in the border areas of the southeast and northwest, these problems are greater due to the type of border rural centers. The border villages of the studied area (Azgoleh) have always been attacked and assaulted by enemies, including the Iraqi Baath Army and counter-revolutionary and Takfiri groups, including PJAK, PKK, Komala, Democrat, Pak, Khabat, and Daesh, which should receive more attention from planners and policymakers in the country.

Methodology

The present study was of an applied type and utilized a descriptive-analytical method. Documentary and field methods were used to collect information. In the documentary research method, the research literature was examined and the indicators were determined. In the field method, the questionnaire tool was used. The statistical population of this study involved the households of 28 villages in Ezgeleh district, which has a population of 1809 people in the form of 421 households. In the present study, the sampling method was simple random sampling and the sample size was estimated to be 201 samples using the Cochran formula. And the sample distribution method in the studied villages was proportional to the number of households. Furthermore, the distribution of the questionnaire was carried out using systematic random sampling.

Result and discussion

To examine the quality of living environment in the security of border villages of Azgoleh, a single-sample t-test was used. Calculations show that in the two indicators of people and social relations, and the security and tranquility, the obtained average value was above the average, while in other indicators the average value was below the average. The significance level showed that except for the residential unit space index, where the alpha value was higher than 0.5, the significance level was lower than 0.5 and was regarded reliable in other indicators. According to the t-statistic value, it can be seen that the indicators related to the index of enjoyment and access to services and facilities are in a more unfavorable situation compared to other indicators. In general, considering the overall observed average (178.13), the average (183) and the calculated significance level of less than 0.5, the quality of the residential environment in the studied area was below the average level. In this regard, examining the residential status of the studied villages based on the one-way analysis of variance (ANOVA) test showed that there was a statistically significant difference between the villages.

Conclusion

Border rural areas, on the one hand, experience many differences from other villages due to their location. On the other hand, these areas are involved in more problems and issues compared to other villages. This situation shows that the dimensions and structures of these areas should be given deeper consideration. Among these dimensions and structures is the structure that constitutes and affects the quality of the living environment, because people spend most of their time there. In the present study, the quality of the living environment was

examined and analyzed with regard to six indicators, including enjoyment and access to services and facilities, social relations, security and tranquility, physical structure and architecture, residential unit space, and environmental health in the border villages of EzgEleh in Salas Babajani County. The results showed that only in two indicators of social relations, and security and tranquility, the situation is favorable and higher than average, and in general, the border rural areas of Azgoleh are lower than average in terms of living environment quality indicators. These results are consistent with the findings of other studies (Alizadeh, 2013; Dehghani, 2019; Ghadermarzi et al., 2013). In this regard, the results, classified by major indicators, showed that, apart from the two indicators of social relations and security and tranquility (indicators whose favorable situation in the village was mainly spontaneous), in other indicators, villagers felt dissatisfied and the quality was lower than average. The most unfavorable situation is related to the index of enjoyment and access to services and facilities, which can be acknowledged. Unfortunately, due to the remoteness of the villages from the city center, on the one hand, the development of services in border villages was not much of a concern for planners, and on the other hand, due to the dominance of fragmented and one-dimensional thinking in the planning process, little attention was given to the establishment of facilities and services in border villages, and the villages are not in a good condition in terms of having services. Therefore, it should be noted that referring to cities to provide the required services increases the cost of rural communities.

واکاوی نقش کیفیت محیط زندگی در امنیت زندگی روستاییان روستاهای مرزی دهستان ازگله

علی شوندی جو^۱، محمد اکبرپور^۲

۱. کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی، گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.

۲. نویسنده مسئول، استادیار گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. رایانامه: m.akbarpour@razi.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۱۲/۱۰</p> <p>تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۱۲/۱۸</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۲/۲۷</p> <p>کلیدواژه‌ها: امنیت، کیفیت محیط زندگی، روستای مرزی، دهستان ازگله.</p>	<p>امنیت مفهومی است که تمامی شؤونات و ابعاد زندگی انسان را در بر می‌گیرد و تضمین‌کننده حیات و بقای ویژه‌ای است. کیفیت محیط زندگی از مهم‌ترین شاخص‌ها برای ارتقاء سطح کیفیت زندگی و رفاه جوامع روستایی به‌شمار می‌آید. این پژوهش به واکاوی نقش کیفیت محیط زندگی در امنیت زندگی روستاییان روستاهای مرزی دهستان ازگله می‌پردازد. این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و روش انجام آن توصیفی تحلیلی است. گردآوری داده‌ها مبتنی بر دو روش اسنادی و میدانی (پرسشنامه) است. جامعه آماری پژوهش، سرپرست خانوارهای ساکن در ۲۸ روستای مرزی دهستان ازگله شهرستان ثلاث باباجانی هستند و حجم نمونه آماری ۲۰۱ نفر است. برای تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و آزمون‌های پی‌رسون و کندال از نرم افزار SPSS استفاده گردید. نتایج به‌دست آمده نشان داد کیفیت محیط زندگی در امنیت روستاهای مرزی ازگله پایین‌تر از حد متوسط قرار گرفته و از لحاظ شاخص‌های مورد مطالعه بین روستاهای نمونه تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین نتایج نشان داد شاخص بهداشت محیطی و امنیت و آرامش به ترتیب بیشترین و کمترین سهم را در تبیین امنیت کیفیت محیط زندگی روستاهای مورد مطالعه بخود اختصاص داده‌اند.</p>

استناد: شوندی جو، علی؛ اکبرپور، محمد. (۱۴۰۴) واکاوی نقش کیفیت محیط زندگی در امنیت زندگی روستاییان روستاهای مرزی دهستان ازگله، پژوهش‌های نوین سیاست جغرافیایی، ۲ (۱)، ۹۳-۱۰۸.

DOI: <https://doi.org/10.22034/nrpg.2.1.5>

ناشر: دانشگاه لرستان

مقدمه

کیفیت محیطی مطلوب در نواحی روستایی نیازمند توجه به ابعاد آن از جمله کیفیت محیط زندگی است. امروزه محیط زندگی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین بخش‌هایی که انسان زمان زیادی از زندگی خود را در آن می‌گذراند (Alahyariyeh Asli ardeh and others, 2017: 107)، عنصری اساسی و مؤثر در بهزیستی مردم و زندگی مورد انتظار آن‌ها به‌شمار می‌آید و به این دلیل در برنامه‌ریزی‌ها دارای اهمیت است که امنیت و بهزیستی مردم را تضمین و موجبات زیبایی و راحتی را نیز در محیط فراهم می‌آورد (Jiboye, 2010: 308). کیفیت محیط زندگی را می‌توان در هماهنگی میان انسان‌ها و محیط مسکونی آن‌ها تصور نمود. به بیان دیگر، این وضعیت حاصل شکل و محتوای کنش و واکنش‌های متعددی است که بین افراد و محیط فیزیکی و اجتماعی سکونتی آنان شکل می‌گیرد. این داد و ستدها ممکن است شامل تبادل کالا، خدمات، اطلاعات و دیگر منابع باشد. بسته به جهت این کنش و واکنش‌ها، جریان‌ها به داده و ستاده تغییر نام می‌یابند (Rafieyan and others, 2014: 138). ایجاد فضای زندگی مناسبی یعنی فضایی که آسایش، دسترسی مناسب، امنیت، پایداری و دوام سازه‌ای، روشنایی کافی، تهویه و زیرساخت‌های اولیه مناسب (از قبیل آبرسانی، بهداشت و آموزش)، محیط زیست سالم، مکان مناسب و قابل دسترسی از نظر کار و تسهیلات اولیه و همچنین زمینه رشد و تقویت روابط بین اعضای خانواده و روابط همسایگی را برای ساکنانش فراهم آورد (Hekmatniya ardeh and others, 2005: 127). امنیت مقوله‌ای اساسی در هر نظام اجتماعی است و مقدمه لازم برای حیات سیاسی و اجتماعی دولت‌ها به‌شمار می‌آید. امنیت پیش‌نیاز هر گونه توسعه در زمینه‌های گوناگون سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و علمی است و تمامی کشورها در جهت رسیدن به این آرمان فعالیت می‌نمایند. امنیت از نیازها و انگیزه‌های اساسی انسان به‌شمار می‌رود، به‌طوری که با زوال آن آرامش خاطر انسان از بین می‌رود و تشویش، اضطراب و ناآرامی جای آن را می‌گیرد. مرتفع شدن بسیاری از نیازهای آدمی در گرو امنیت است. امنیت، پدیده‌ای احساسی و ادراکی است و بیشتر به احساس روانی شهروندان از عوامل تهدید کننده برمی‌گردد. از دید بسیاری، احساس امنیت در جامعه مهم‌تر از وجود امنیت است؛ زیرا واکنش‌های فرد در جامعه به میزان دریافت و ادراک او از امنیت بستگی دارد. مقوله احساس امنیت به مثابه یک آرمان و واقعیت، به‌عنوان یکی از حقوق اساسی مردم مطرح است و در نهایت، رهاورد مجموعه‌ای از تعاملات و نیز تعاون و سازگاری بین اجزای مختلف نظام اجتماعی است. این احساس ناشی از تجربه‌های عینی و اکتسابی افراد از شرایط و اوضاع پیرامونی است. احساس امنیت یک تولید اجتماعی است که همه ارکان جامعه از جمله مردم، حاکمیت، پلیس و ... در تولید و ارتقای آن نقش کلیدی دارند (Akbarpour and others, 2017: 124). امنیت از نیازها و ضرورت‌های پایه‌ای افراد جامعه تلقی می‌شود که فقدان یا اختلال در آن، پیامدها و بازتاب‌های نگران‌کننده و خطرناکی به دنبال دارد. یکی از اصلی‌ترین مؤلفه‌هایی که امنیت را ارتقا می‌بخشد و جامعه را سالم، آرام و مطلوب می‌سازد، توجه به شاخص‌های کیفیت زندگی است. از این رو می‌توان چنین افزود که بحث کیفیت زندگی و احساس امنیت اجتماعی دارای رابطه‌ای دوسویه و وابسته به همدیگر هستند. روستاها برای توسعه و برخورداری از استانداردهای زندگی نیاز به برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری مناسب دارند. با گذشت بیش از چهار دهه از پیروزی انقلاب اسلامی، متأسفانه برخی از روستاهای واقع در مناطق مختلف کشور با شرایط توسعه، به ویژه در زمینه ایجاد زیرساخت‌های لازم در ابعاد مختلف فاصله زیادی دارند. نهادهای متعددی مانند جهاد سازندگی و نیروهای مردم نهاد و داوطلب در قالب برنامه‌های آموزشی توانسته‌اند تا حدودی به توانمندسازی در بحث امنیت و ارتقاء کیفیت زندگی کمک نمایند؛ اما ایجاد زیرساخت‌های اساسی در بسیاری از نقاط لازم است (Akbarpour and Shahbazi, 2023: 196). دیدگاه‌های نوین تأمین امنیت در مناطق مرزی بر راهبرد توسعه پایدار این مناطق تأکید می‌کنند که با گسترش سطح توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق مرزی، می‌توان امنیت پایدار را در این مناطق تضمین کرد. در این چارچوب، راهبرد توسعه پایدار مناطق مرزی مطرح شده و مورد تأکید قرار گرفته است (Akbarpour and others, 2017: 125). در کشور ایران در خصوص امنیت و مخارج معیشتی و اقتصادی در روستاها و به خصوص روستاهای مرزی به سبب دوری از مراکز استان‌ها و نیز دسترسی راه‌ها و .. مشکلات زیادی وجود دارد و در مناطق مرزی جنوب شرق و شمال غرب به سبب نوع مراکز روستایی مرزی این مشکلات بیشتر است. روستاهای مرزی منطقه مورد مطالعه (ازگله) همیشه مورد حمله و تعرض دشمنان از جمله ارتش

بعث عراق و گروهک‌های ضد انقلاب و تکفیری‌ها از جمله پژاک، پ‌ک‌ک، کومله، دموکرات، پاک، خبات و نیز داعش بوده، و براین اساس بیش از پیش باید مورد توجه دست اندرکاران، برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران کشور قرار گیرد. بنابراین با توجه به اقدامات دولت در منطقه از جمله افتتاح سد مخزنی شهدای ازگله در تاریخ ۶ اردیبهشت ۱۳۹۶ با حضور وزیر نیرو که توسط قرارگاه سازندگی خاتم الانبیاء سپاه پاسداران انقلاب اسلامی احداث شده، و نیز سیراب نمودن دشت ذهاب و ... مشکلات کمتری نسبت به سایر مناطق مرزی دارد، اما به سبب محرومیت مرزی روستائینان و عدم اشتغال، مشکلات زیادی در زمینه کیفیت زندگی ساکنین مناطق مرزی مورد مطالعه وجود دارد، و سؤال محوری تحقیق نیز به نقش کیفیت محیط زندگی در امنیت زندگی روستاهای مرزی ازگله می‌پردازد.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نوع کاربردی و روش انجام آن توصیفی تحلیلی است و برای گردآوری اطلاعات از روش‌های اسنادی و میدانی استفاده شده است. در روش اسنادی کار مطالعه ادبیات پژوهش و تعیین شاخص‌ها و نماگرها بوده و در روش میدانی از ابزار پرسشگری استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش خانوارهای روستاهای ۲۸ گانه دهستان ازگله است که دارای ۱۸۰۹ نفر جمعیت در قالب ۴۲۱ خانوار است. در تحقیق حاضر روش نمونه‌گیری به صورت تصادفی ساده و حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۲۰۱ نمونه برآورد شده است (جدول ۱). شیوه پراکنش نمونه در روستاهای مورد مطالعه، متناسب با تعداد خانوار و توزیع پرسشنامه به صورت تصادفی سیستماتیک است.

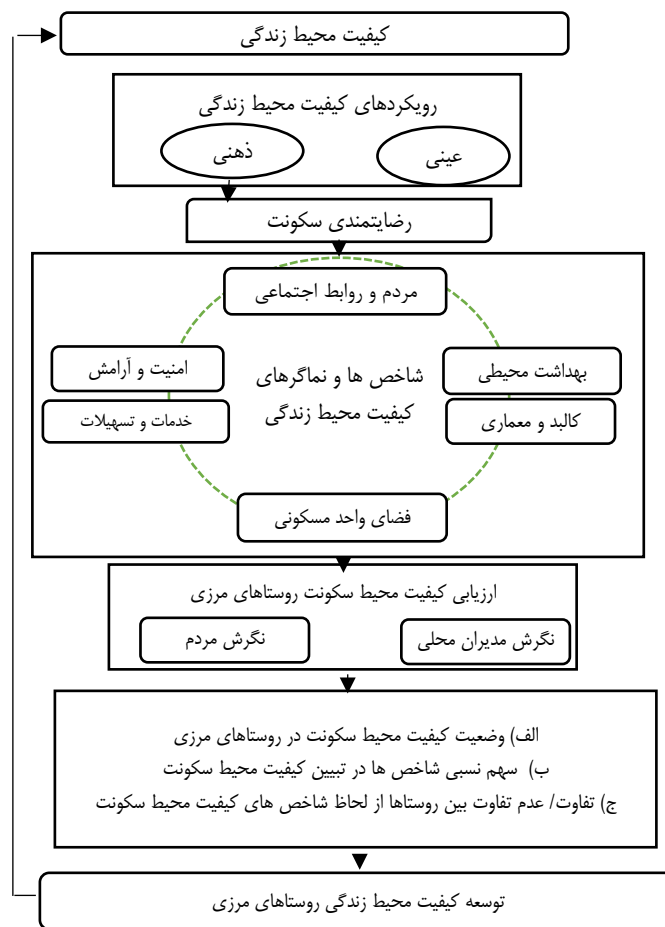
جدول ۱- روستاهای مورد مطالعه دهستان ازگله

نام روستا	جمعیت	تعداد خانوار	حجم نمونه
داره لار علی جان	۲۶	۷	۳
ژالان شاهگل فرهاد	۹۳	۲۱	۸
تپه کبود حسن	۵۹	۱۶	۸
تپه کبود سفلی	۵۴	۱۴	۷
عبدلان میرکی	۱۰۰	۲۳	۹
پشت تنگ گاری	۹۲	۱۹	۸
سیوانه دارچک	۲۷	۷	۳
داری زنگنه سفلی	۶۹	۲۱	۹
گاری علی آقا	۴۰	۱۱	۵
بانگار علیا	۹۲	۲۵	۱۰
بانگار سفلی	۵۳	۱۴	۷
خورنوکیان	۱۵	۴	۲
کانی دزانه	۲۱	۵	۲
کاک میر کی	۱۷	۴	۲
دره ژاله سفلی	۱۹۶	۶۳	۲۷
اسپر	۳۴	۱۱	۵
ژاله کوسه	۶۱	۱۶	۸
نقده سفلی	۱۵	۴	۲
مزرعه کانی	۴۴	۱۰	۵
ژالان تپه	۱۰۰	۲۳	۹
بان آخ	۱۷	۴	۲

نام روستا	جمعیت	تعداد خانوار	حجم نمونه
در بند هل	۶۶	۱۸	۷
دوله خشک	۳۴	۸	۴
دره آسیاب	۳۴	۵	۲
مله کریمه	۳۸	۹	۳
کلاره گاری	۳۳	۵	۲
هوش گوه سید محمد	۴۲	۹	۴
مجتمع امام علی	۹۵	۲۶	۱۱
ازگله	۲۴۲	۶۴	۲۷
بخش ازگله	۱۸۰۹	۴۲۱	۲۰۱

Source: (Research findings, ۲۰۲۳ and population and housing statistics for 2016)

برای روایی ظاهری شاخص‌ها و نماگرهای تحقیق از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشگاه‌های کشور (۳۰ نفر) و نیز پژوهشگران حوزه روستایی (۲۰ نفر) در حوزه مطالعات برنامه‌ریزی روستایی استفاده شده است. همچنین پایایی پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ برابر ۰/۸۹ محاسبه شد. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی (T تک‌نمونه‌ای، T مستقل، همبستگی پیرسون و کندال و روش رگرسیون گام به گام) استفاده شد، و در نهایت شکل (۱) مدل مفهومی پژوهش، نقش عوامل مختلف در کیفیت محیط زندگی روستاهای مرزی را نشان می‌دهد.

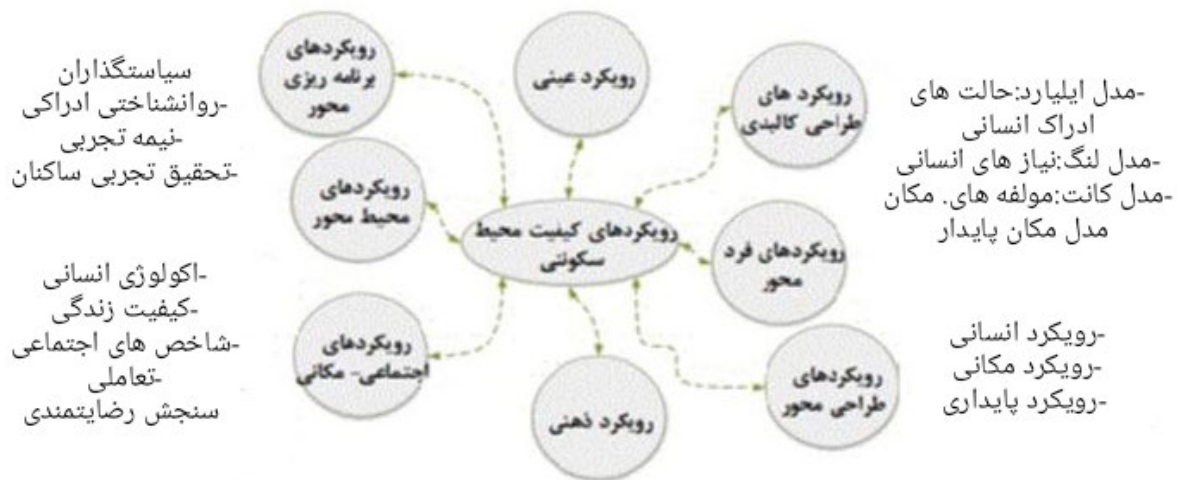

شکل ۲: مدل مفهومی پژوهش

مباحث نظری

مفهوم ایجاد امنیت در مرز، به معنی جلوگیری از هرگونه اعمال خلاف قاعده در طول مرزهای یک کشور و کانالیزه نمودن تردد اشخاص و حمل کالا با رعایت ضوابط قانونی از طریق دروازه‌های مجاز مرزی است (Zarghani, 2007: 43). در جهان امروز نیز امنیت از جمله پدیده‌های قابل توجهی است که از نیازها و ضرورت‌های اساسی فرد و جامعه به‌شمار می‌رود و فقدان آن یا اختلال در آن پیامدها و بازتاب‌های نگران‌کننده و خطرناکی به دنبال دارد، و از مهم‌ترین مولفه‌ها برای رسیدن به درجات قابل اتکایی از ثبات است (Rahmati anad Mohammadi hamidi, 2021: 335). مسئله مرز در ارتباط با امنیت و حفظ آن یک مسئله بسیار مهم تلقی می‌گردد. به همین دلیل برای حاکمان و دولت‌ها در حفظ امنیت و حفظ تمامیت ارضی، مسئله مرز از موقعیت و وزن استراتژیکی فراوانی برخوردار است و هرگونه اقدام و عملی که در جهت امنیت برنامه‌ریزی شود، ولی نقش و ساختار مرز در این طرح‌ها اندیشیده نشود، تفکر تأمین امنیت بی‌معنی خواهد بود. در نتیجه امنیت مرزی یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های دولتمردان است؛ مخصوصاً برای کشوری که دارای تنوع مرز و تعدد همسایگان و تداخل‌های قومی و فرهنگی با کشورهای پیرامونی است و تهدیدهای سیاسی اقتصادی فرهنگی همواره با تحلیل کارکردهای مرزی امنیت سیاسی اقتصادی فرهنگی کشور را تهدید می‌کند مدیریت و کنترل مرز بسیار حیاتی و استراتژیک محسوب می‌شود (Akbarpour and Shahbazi, 2023:199). روستاهای مرزی از نقاط حساس و استراتژیک کشور به‌شمار می‌روند که از جهات مختلف شاخص‌های کیفیت زندگی (اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و امنیتی) دارای ویژگی‌های خاص و منحصر به فرد بوده و دارای اهمیت هستند. از نظر استراتژیکی، هر روستای حاشیه مرز به مثابه یک پاسگاه محسوب می‌شود، که اگر به شیوه علمی و منطقی سامان‌دهی شوند می‌توانند تا حد بسیار زیادی در کنترل مناطق مرزی مؤثر واقع گردند. این مهم جز از طریق ممانعت از تخلیه جمعیتی سکونت‌گاه‌های مرزی ممکن نمی‌شود. بدیهی است که در پایداری جمعیتی، پایداری شاخص‌های کیفیت زندگی روستاهای مرزی می‌تواند تأثیر به‌سزایی در تثبیت جمعیت و افزایش ضریب امنیتی مرزها داشته باشد. کیفیت محیط زندگی یکی از مهم‌ترین شاخص‌ها برای بالا بردن سطح کیفیت زندگی و رفاه عمومی است که خود یکی از مهم‌ترین شاخص‌های کیفیت زندگی است (Ismaeil & jabar, 2015: 272)، و توجه به آن که بر روابط میان فرد و محیط زندگی وی تأکید دارد (Bonaiuto et al, 2003: 41) و رضایتمندی از آن که بیشتر بر نگرش ساکنان نسبت به محل اقامت و محله خود متمرکز است (Aulia & Ismail, 2013:675) نقش مؤثری در توسعه سکونتگاه‌های انسانی ایفا می‌کند. مقیاس بررسی محیط زندگی از واحد مسکن یک فرد، و در مقیاس بزرگتر می‌تواند تا محیط یک ناحیه و شهرستان متغییر باشد. عوامل تأثیرگذار بر کیفیت محیط زندگی می‌تواند عامل عینی (به عنوان مثال نرخ جرم و جنایت) و عامل ذهنی (به عنوان مثال برداشت افراد از سطح جرم و امنیت) باشد. باید توجه داشت رضایت از محیط سکونت با سطح کیفیت زندگی و احساس اجتماعی افراد و تمایل و خواست آنها تغییر می‌کند (Terzano, 2014:5526). در ارتباط با کیفیت محیط زندگی دو رویکرد عینی و ذهنی مطرح است. در رویکرد عینی کیفیت محیط به عنوان بخش عینی زندگی که شامل غذا، سرپناه، شرایط محیطی و نظایر آن است، شناخته می‌شود. بررسی ابعاد عینی کیفیت محیط زندگی در سالهای اخیر در روند مطالعات برنامه‌ریزی به چند دلیل حائز اهمیت است: اول اینکه با شاخص‌سازی این ابعاد، امکان مداخله و اثرگذاری مدیریتهای محلی را بر سطوح عمیق زندگی شهری فراهم می‌کند، و دومین دلیل اهمیت این ابعاد، ارتباط آنها با کالبد شهر است. پدیده‌هایی نظیر دسترسی به فضای سبز و طبیعت در شهر، بطور مستقیم وجه کالبدی داشته و کاملاً تحت تأثیر سیاست‌های شهری و طرح‌های توسعه کالبدی قرار دارند. دلیل دیگر توجه، اثرگذاری تمایزات کیفیت سکونت در محلات در بازتولید نابرابریها در جامعه است. رویکرد ذهنی بر اساس چگونگی درک و توصیف مردم از وضع خود استوار است. در این رویکرد، کیفیت سکونت به عنوان بخش ذهنی زندگی موردتوجه قرار می‌گیرد که توسط نگرش‌ها و احساسات انسان تعیین می‌شود. بیشتر تحقیقات مطالعاتی تأکید می‌کنند که کیفیت به صورت مستحکم با ادراک و احساس و اندازه‌گیریهای ذهنی افراد مرتبط است. شاخص‌های رضایتمندی و سعادتمندی به عنوان شاخص‌های پذیرفته شده در سنجش‌های ذهنی معیارهایی بسیار مهم هستند. کیفیت محیط زندگی ممکن است احساس خوبی باشد از ترکیبی از عوامل مرتبط با حس مکان یا هویت مکان، از قبیل خوانایی، خاطره جمعی و حس تعلق تاریخی. ارتباط مستقیم عاطفی، احساسی است که ما با محیط ساخته شده اطراف داریم. به عبارت دیگر، احساس ما با واکنش احساسی بین روان ما و

فرم محیط و اجزای اصلی آن در تعریف کیفیت سکونت دارای اهمیت است (Alahyariyeh Asli ardeh and others, 2017: 128). در یک جمع‌بندی باید اذعان داشت کیفیت محیط زندگی از جمله مولفه‌های تأثیرگذار بر فرآیند توسعه پایدار روستایی است که توجه و ارتقاء آن آثار مطلوبی را بر نواحی روستایی بدنبال دارد. پیرامون کیفیت محیط سکونت رویکردهای مختلفی مطرح شده است (شکل ۲) که آنها را می‌توان در قالب رویکردهای الف) طراحی کالبدی شامل: مدل ایلپارد، مدل لنگ، مدل کانتر؛ و ب) رویکردهای اجتماعی مکانی شامل: اکولوژی انسانی، کیفیت زندگی، شاخص‌های اجتماعی، تعاملی و سنجش میزان رضایت‌مندی سکونتی دسته بندی نمود. پژوهش حاضر بر مبنای رویکرد رضایت‌مندی به عنوان رهیافتی مخاطب محور تدوین شده است. تحلیل و ارزیابی شرایط کیفی محیط‌های زندگی بر اساس نظریه رضایت‌مندی سکونت و به واسطه روش‌های کمی و مدل‌های تجربی، رویکردی است که امروزه برای شناسایی سطح کلی کیفیت محیط سکونت، مولفه‌های محیطی نامطلوب و آسیب‌پذیر، وزن و اهمیت نسبی آنها در میزان کیفیت محیط سکونت به کار می‌رود (Alahyariyeh Asli, 2017: 108).

شکل ۲: دیدگاه‌های مربوط به کیفیت محیط زندگی

Source: Alahyariyeh Asli ardeh and others, 2017:108

کیفیت زندگی مفهومی با ابعاد گسترده است که دارای معانی مختلفی مانند رفاه عمومی، بهزیستی اجتماعی، شادکامی، رضایت‌مندی و غیره است (Progordo, 2010: 230)، و میزان رضایت کلی فرد از زندگی را بیان می‌کند که در برگیرنده دو بعد روانی و محیطی است و به وضعیت محیطی که مردم در آن زندگی می‌کنند، مانند آلودگی و کیفیت مسکن، و همچنین به بعضی مشخصه‌های خود مردم، نظیر سلامت و دسترسی آنها توجه دارد (Pecione, 2003: 17). بنابراین بهبود کیفیت زندگی در جوامع روستایی، هدف نهایی برنامه‌ها و طرح‌های توسعه روستایی است؛ ولی پیش شرط اساسی آن، فراهم ساختن شرایط مناسب برای زندگی است که زمینه‌های ارتقاء کیفیت زندگی را فراهم نماید (Isalou and others, 2014: 108). هر راهبردی که با اهداف توسعه پایدار روستایی و کیفیت بهتر زندگی به کار گرفته شود، باید بر ارتقای توانایی‌ها، آگاهی‌ها، مهارت‌ها، اعتماد به نفس افراد و نیز بر توان آنها بر محیط خویش تأکید نماید. مطالعات کیفیت زندگی می‌تواند پشتیبان مهمی برای تعیین سیاست‌ها و اهداف بلند مدت باشد (Marns, 2011: 42). کیفیت زندگی در نواحی روستایی به عواملی چون کیفیت محیط زیست روستایی، اشتغال و امنیت درآمد، امکانات و خدمات، شبکه‌های اجتماعی و فعالیتهای امرار معاش بستگی دارد (Azadi and others, 2013: 187). بررسی و نوشتارهای مربوط به میزان رضایت زندگی، نشان از آن دارد که درک میزان رضایت از سوی هر شخص و در شرایط مختلف شخصی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و فیزیکی متفاوت است. بنابراین با توجه به اهمیت موضوع، در سال‌های اخیر مطالعات تجربی متعددی در خصوص کیفیت زندگی مناطق روستایی انجام پذیرفته است که در زیر به مرور و تبیین خلاصه نتایج برخی از مهمترین آنها پرداخته شده است:

پژوهش جمعه پور و رشنودی (۲۰۱۱) در زمینه نقش شهرهای کوچک در توسعه مناطق روستایی پیرامون با تأکید بر کیفیت زندگی، نشان می‌دهد که این شهرها باعث بهبود خدمات‌رسانی، مشارکت، درآمد، مسکن و بهزیستی فردی در روستاهای پیرامون شهری می‌شود. اما با این وجود نمی‌تواند بهبود وضعیت مهاجرت و کار در روستاهای پیرامون شهری را ایجاد کند. شاخص‌هایی مانند خدمات‌رسانی، مشارکت، مهاجرت و بهزیستی فردی تأثیرات مستقیم بر رضایت از زندگی دارند، در حالی که شاخص‌های مسکن، درآمد و اشتغال نتیجه عکس داشته و فاقد رضایتمندی مردم از زندگی در نواحی روستایی بوده است. کوچکی نژاد و همکاران (۲۰۱۱) در بررسی و سنجش کیفیت زندگی در نواحی روستایی بخش مرکزی کرمانشاه، بعد از بررسی‌های مبنای نظری کیفیت زندگی، نشان می‌دهند که از میان معیارهای بررسی شده در ارتباط با کیفیت زندگی، سه معیار کیفیت اشتغال و درآمد، کیفیت زیرساخت‌ها و کیفیت سلامت و امنیت از میزان رضایت بالای مردم برخوردار هستند؛ در حالی که معیارهای دیگری مانند کیفیت محیط، کیفیت آموزش، کیفیت سکونتگاه‌ها و کیفیت گذراندن اوقات فراغت خیلی پایین‌تر از حد معمول است. بایدن^۱ و همکاران (۲۰۱۵) در تحقیقی تحت عنوان کیفیت زندگی مناطق روستایی آمریکا نشان دادند که سنجش کیفیت زندگی در روستاها در سه مرحله انجام می‌شود: ۱- رفاه اقتصادی، ۲- مجموعه گسترده‌ای از شاخص‌های به اصطلاح عینی، و ۳- ارزیابی‌های ذهنی؛ و همه این موارد برای دستیابی به درک جامع از کیفیت زندگی روستاها مهم هستند. ارزیابی ذهنی مردم روستا با شرایط عینی محیطشان به طور چشم‌گیری مطابقت دارد؛ به طوری که مردم روستا کیفیت زندگی خود را بهتر و مثبت‌تر از مناطق شهری ارزیابی می‌کنند؛ به این دلیل که اهمیت بیشتری به جنبه‌های غیرقابل مشاهده محیط خود می‌دهند. وایش^۲ و همکاران (۲۰۱۸) در تحقیقی در زمینه کیفیت زندگی روستایی، تلاش می‌کنند تا مفهوم کیفیت زندگی و میزان برخورداری از آن را بررسی و ارزیابی کنند و همچنین سعی دارند که ویژگی‌های آن را در فضاهای روستایی با در نظر گرفتن سطوح مختلف تحصیلات، فعالیت‌های حرفه‌ای، تحرک، روش‌های سکونت و دسترسی به زیرساخت‌های اجتماعی و فنی، شرح دهند. در واقع نتایج نشان می‌دهد که مزیت اصلی شیوه زندگی روستایی به طور کلی، از طریق دسترسی بهتر به طبیعت ارزیابی می‌شود و همچنین ارتقاء هویت محلی به عنوان یک ابزار مهم برای بهبود کیفیت زندگی روستایی (علاوه بر حل مشکلات زیرساختی) در نظر گرفته می‌شود. لیبانگ^۳ و همکاران (۲۰۱۹) در تحقیقی نشان دادند که کیفیت زندگی شهری و روستایی الگوهای فضایی سازگاری را نشان می‌دهند و تغییرات مکانی قابل توجه، همبستگی مکانی مثبت و تراکم مکانی نسبتاً قوی را ارائه می‌دهند، و همچنین بین کیفیت زندگی در شهر و روستا ارتباط نزدیکی وجود دارد؛ به طوری که اگر کیفیت زندگی شهری بهتر شود، کیفیت زندگی در روستا نیز بهتر می‌شود، و اگر کیفیت زندگی در شهر مناسب نباشد، در روستا نیز کیفیت زندگی پایین خواهد بود.

یافته‌های تحقیق

به منظور شناخت نمونه آماری ابتدا ویژگی‌های عمومی پاسخ‌گویان مورد بررسی قرار گرفت. از مجموع پاسخ‌گویان ۶۰ درصد مرد و ۴۰ درصد زن بوده‌اند. متوسط سن و مدت اقامت در روستا به ترتیب ۴۰/۵۵ سال و ۳۷/۲۹ سال است. از لحاظ تحصیلات بیشترین پاسخگویان دارای تحصیلات متوسطه هستند. وضعیت شغلی پاسخگویان در چهار گروه تقسیم‌بندی شده که گروه شغلی خدمات بیشترین (۳۳/۹۲ درصد) را به خود اختصاص داده است (جدول ۲).

جدول ۲- ویژگی‌های عمومی پاسخگویان

ویژگی	تعداد	درصد
جنس	مرد	۱۲۸
	زن	۷۳
متوسط سن	۴۰/۵۵	
متوسط خانوار	۳/۹۳	

1. Bydon et al
2. Vaishar et al
3. Libang et al

درصد	تعداد	ویژگی	
۳۷/۲۹		متوسط مدت سکونت در روستا	
۱۴/۶	۲۱	ابتدایی	
۱۵/۸	۲۶	راهنمایی	
۳۰/۹	۸۶	متوسطه	
۱۶/۶	۲۹	فوق دیپلم	
۱۷/۱	۳۱	کارشناسی	
۴/۵	۸	کارشناسی ارشد و بالاتر	
۲۸/۹	۶۷	کشاورز	
۳۳/۹۲	۸۳	خدماتی	
۲۰/۱	۳۳	اداری	
۱۶/۴۱	۱۸	سایر (بازنشسته، خانه دار و...)	
انحراف معیار		متغیر	
۰/۹۱	۲/۴۳	رضایت از درآمد و هزینه زندگی	
۱/۲	۲/۸۵	رضایت از شغل	
۱/۱	۳/۶۱	مراجعه و ارتباط بامرکز شهر ازگله و ثلاث باباجانی	

Source: (Research findings, 2023)

برای بررسی وضعیت کیفیت محیط زندگی در امنیت روستاهای مرزی ازگله از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شد. محاسبات (جدول ۳) نشان می‌دهد که در دو شاخص مردم و روابط اجتماعی و نیز شاخص امنیت و آرامش، مقدار میانگین به دست آمده بالاتر از حد متوسط قرار دارد؛ ولی در سایر شاخص‌ها مقدار میانگین پایین‌تر از حد متوسط قرار دارد. سطح معناداری نشان می‌دهد که جز در شاخص فضای واحد مسکونی که مقدار آلفا بالاتر از ۰/۰۵ می‌باشد، در سایر شاخص‌ها سطح معناداری پایین‌تر از ۰/۰۵ و قابل اطمینان است. با توجه به مقدار آماره T ملاحظه می‌شود که نماگرهای مربوط به شاخص برخورداری و دسترسی به خدمات و تسهیلات در مقایسه با دیگر شاخص‌ها در وضعیت نامطلوب‌تری قرار دارد. در مجموع با توجه به میانگین کلی مشاهده شده (۱۷۸/۱۳)، حد متوسط (۱۸۳) و سطح معناداری محاسبه شده کمتر از ۰/۰۵، و وضعیت کیفیت محیط سکونت در محدوده مورد مطالعه پایین از سطح متوسط قرار دارد. در همین رابطه بررسی وضعیت سکونت روستاهای مورد مطالعه بر اساس آزمون تحلیل واریانس یک‌طرفه، نشان از وجود تفاوت معنادار آماری در بین روستاها است (جدول ۳).

جدول ۳- نتایج وضعیت کیفیت محیط زندگی در امنیت روستاها

شاخص عمده	تعداد گویه	حد متوسط	میانگین	آماره T	سطح معناداری	اختلاف از میانگین	حد پایین	حد بالا
برخورداری و دسترسی به خدمات	۱۱	۳۳	۲۷/۶۷	-۱۰/۹۵۳	۰/۰۰۱	-۵/۳۳	-۶/۲۸۸	-۴/۳۷
روابط اجتماعی	۱۰	۳۰	۳۳/۳۲	۷/۴۲	۰/۰۰۱	۳/۳۲	۲/۴۴	۴/۲
امنیت و آرامش	۶	۱۸	۱۸/۸۷	۷/۱۲	۰/۰۰۱	۰/۸۷	۰/۶۳۳۱	۱/۱۱۵
کالبد و معماری	۱۳	۳۹	۳۴/۵۲	-۷/۴۹	۰/۰۰۱	-۴/۴۸	-۵/۶۴۸	-۳/۳۰۱
فضای واحد مسکونی	۱۲	۳۶	۳۵/۷۴	-۰/۴۱۳	۰/۶۸	-۰/۲۶	-۱/۴۷۵	۰/۹۶۳۲
بهداشت محیطی	۱۰	۳۰	۲۷/۹۹	-۳/۷۴	۰/۰۰۱	-۲/۱	-۳/۰۶۱	-۰/۹۵۳
کل	۶۲	۱۸۳	۱۷۸/۱۳	-۲/۱۸	۰/۰۳۰	-۴/۸۷	-۹/۲۷۰	-۰/۴۷۸۴

Source: (Research findings, 2023)

به منظور مطالعه دقیق‌تر در خصوص پایین بودن وضعیت شاخص برخورداری و دسترسی به خدمات و امکانات، نتایج پژوهش تفاوت روستاهای مورد مطالعه از لحاظ شاخص‌های کیفیت محیط زندگی را نشان می‌دهد (جدول ۴).

جدول ۴- نتایج تفاوت روستاهای مورد مطالعه از لحاظ شاخص‌های کیفیت محیط زندگی

منبع تغییرها	مجموع مجذورات	MS	F محاسبه شده	سطح معناداری
بین گروهی	۱۴۰۳/۷۳	۲۸۰/۷	۶۳/۴۵	۰/۰۰۱
میان گروهی	۷۶۹/۸۷	۴/۴۲		
جمع	۲۱۷۳/۷۰			

Source: (Research findings, 2023)

ارزیابی کیفیت محیط زندگی در روستاهای مرزی از گله به تفکیک هر یک از جامعه آماری (خانوار و مدیران محلی) با استفاده از آزمون T مستقل مورد بررسی قرار گرفت. نتایج جدول ۵ بیانگر آن است که بین دیدگاه دو جامعه آماری از لحاظ کیفیت محیط زندگی تفاوت معناداری وجود ندارد ($P \text{ value} > 0.05$). در همین رابطه و با تفکیک شاخص‌های عمده، نتایج نشان از آن دارد که جز در دو شاخص فضای واحد مسکونی و نیز شاخص بهداشت محیطی که تفاوت معناداری بین دیدگاه خانوارها و مدیران محلی وجود دارد، در سایر شاخص‌ها تفاوت معناداری ملاحظه نمی‌شود. به عبارتی در سایر شاخص‌ها در رابطه با کیفیت محیط زندگی بین دو جامعه مورد مطالعه، اجماع و اتفاق نظر وجود دارد. شایان ذکر است در دو شاخص مذکور که تفاوت معنادار ملاحظه شد، مقدار حد پایین و حد بالا هر دو منفی است و بیانگر بالاتر بودن مقدار میانگین دیدگاه مدیران محلی است؛ به عبارتی مدیران محلی در مقایسه با سرپرستان خانوار کیفیت محیط زندگی را مطلوب‌تر ارزیابی نموده‌اند.

جدول ۵- نتایج بررسی دیدگاه سرپرستان خانوار و مدیران محلی در رابطه با کیفیت محیط زندگی

شاخص عمده	آماره T	سطح معناداری	حد پایین	حد بالا
برخورداری و دسترسی به خدمات و تسهیلات	۰/۵۷۹	۰/۵۶۳	-۲/۶۴	۴/۸۴
روابط اجتماعی	-۱/۱۸۶	۰/۲۳۶	-۵/۵۱	۱/۳۶
امنیت و آرامش	۰/۴۴۷	۰/۲۱۵	-۱/۵۳	۰/۳۴
کالبد و معماری	-۱/۲۷۳	۰/۲۰۴	-۷/۵۵	۱/۶۱
فضای واحد مسکونی	-۳/۱۴	۰/۰۰۲	-۱۲/۲۵	-۲/۸۲
بهداشت (سلامت) محیطی	-۲/۰۶	۰/۰۴	-۸/۳۶	-۰/۲۵۶
کل	-۱/۸۸	۰/۰۶۱	-۳۳/۵۱	۰/۷۵۰

Source: (Research findings, 2023)

وضعیت هر یک از شاخص‌های کیفیت محیط زندگی با استفاده از آزمون فریدمن مورد مقایسه قرار گرفت (جدول ۶). با توجه به سطح معناداری محاسبه شده کمتر از ۰/۰۵ با اطمینان ۹۵ درصد می‌توان اذعان داشت که حداقل بین دو شاخص مورد مطالعه تفاوت معناداری وجود دارد. در مجموع بر اساس آزمون فریدمن مشاهده می‌شود که در بین شاخص‌های کیفیت محیط زندگی، شاخص مردم و روابط اجتماعی با میانگین رتبه‌ای برابر ۴/۵۹ در رتبه نخست و نیز شاخص برخورداری و دسترسی به خدمات و تسهیلات با میانگین برابر ۲/۵۲ در رتبه آخر قرار دارد. در راستای مشخص نمودن اینکه بین کدام زوج از شاخص‌های کیفیت محیط زندگی تفاوت وجود دارد، از آزمون رتبه‌ای علامت‌دار ویلکاکسون به‌عنوان آزمون تبعی فریدمن استفاده گردید و ۶ شاخص کیفیت محیط زندگی به صورت دو به دو مورد مقایسه قرار گرفتند، که نتایج نشان داد (جدول ۷) تفاوت میانگین در تمامی شاخص‌های عمده کیفیت محیط زندگی معنادار است.

جدول ۶- نتایج آزمون فریدمن در رابطه با اولویت‌بندی شاخص‌های عمده کیفیت محیط زندگی

رتبه	میانگین رتبه ای	شاخص عمده
۶	۲/۴۲	برخوررداری و دسترسی به خدمات و تسهیلات
۱	۴/۵۹	روابط اجتماعی
۲	۴/۱۴	امنیت و آرامش
۵	۲/۷۷	کالبد و معماری
۳	۳/۸۹	فضای واحد مسکونی
۴	۳/۱۹	بهداشت (سلامت) محیطی
	۴۰۵/۲۵	مقدار ای اسکور
	۵	درجه آزادی
	۰/۰۰۱	سطح معناداری

Source: (Research findings, 2023)

جدول ۷- نتایج تفاوت معنادار بین شاخص‌های کیفیت محیط زندگی

شاخص عمده	ارزش‌ها	روابط اجتماعی	امنیت و آرامش	کالبد و معماری	فضای واحد مسکونی	بهداشت محیطی
برخوررداری و دسترسی به خدمات و تسهیلات	مقدار Z	-۱۵/۲۹۳	-۱۱/۸۸۵	-۴/۳۷۲	-۹/۱۰۱	-۶/۲۳۴
	سطح معناداری	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
روابط اجتماعی	مقدار Z		-۴/۲۳۶	-۱۳/۸۹۲	-۶/۰۵۶	-۱۰/۹۸۳
	سطح معناداری		۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
امنیت و آرامش	مقدار Z			-۱۰/۱۰۴	-۳/۰۹۰	-۶/۴۰۸
	سطح معناداری			۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
کالبد و معماری	مقدار Z				-۷/۵۲۳	-۲/۶۱۲
	سطح معناداری				۰/۰۰۱	۰/۰۰۱
فضای واحد مسکونی	مقدار Z					-۴/۳۶۵
	سطح معناداری					۰/۰۰۱

Source: (Research findings, 2023)

تجزیه و تحلیل

به منظور بررسی تأثیر و اهمیت نسبی هر یک مؤلفه‌های ۶ گانه از روش رگرسیون گام به گام استفاده شد. با توجه به اینکه در گام ششم مقدار ضریب تعدیل برابر ۱ محاسبه شده است، لذا ملاحظه می‌شود که کیفیت محیط زندگی تحت تأثیر هر ۶ مؤلفه مذکور است (جدول ۸).

جدول ۸- ضریب همبستگی و مجذور همبستگی چندگانه

مدل	ضریب همبستگی چندگانه	مجذور ضریب همبستگی چندگانه	مجذور ضریب همبستگی چندگانه تعدیل شده	خطای استاندارد	معناداری
۱	۰/۸۵۱	۰/۷۲۴	۰/۷۲۴	۰/۳۵۷	۰/۰۰۱
۲	۰/۹۲۹	۰/۸۶۲	۰/۸۶۲	۰/۲۵۲	۰/۰۰۱
۳	۰/۹۶۴	۰/۹۳	۰/۹۳۰	۰/۱۸۰	۰/۰۰۱
۴	۰/۹۸۶	۰/۹۷۲	۰/۹۷۱	۰/۱۱۴	۰/۰۰۱
۵	۰/۹۹۶	۰/۹۹۲	۰/۹۹۲	۰/۰۶۱	۰/۰۰۱
۶	۱	۱	۱	۰	۰/۰۰۱

Source: (Research findings, 2023)

همچنین با توجه به ضریب بتا بیشترین سهم اثرگذاری مربوط به شاخص بهداشت (سلامت) محیطی است. به طوری که به ازای یک واحد تغییر در این شاخص، وضعیت کیفیت محیط زندگی ۰/۲۶۲ واحد افزایش مطلوب می‌یابد. همچنین کمترین میزان سهم و تأثیر مربوط به شاخص امنیت و آرامش با ضریب بتا برابر ۰/۱۰ است (جدول ۹).

جدول ۹- نقش و سهم نسبی شاخص‌های کیفیت محیط زندگی

sig	t	مقدار بتا	مدل	
۰/۹۸۳	۰/۰۲۱		ضریب ثابت	گام ششم
۰/۰۰۱	۶/۷۱۱	۰/۲۲۵	کالبد و معماری	
۰/۰۰۱	۷/۳۹۱	۰/۲۱۹	روابط اجتماعی	
۰/۰۰۱	۹/۹۹۱	۰/۲۵۳	فضای واحد مسکونی	
۰/۰۰۱	۸/۱۲۲	۰/۲۶۲	بهداشت (سلامت) محیطی	
۰/۰۰۱	۶/۸۵۸	۰/۲۱۶	برخورداری و دسترسی به خدمات و تسهیلات	
۰/۰۰۱	۴/۳۲۵	۰/۱۰	امنیت و آرامش	

Source: (Research findings, 2023)

نتیجه‌گیری

امنیت مفهومی است که تمامی شئون و ابعاد زندگی انسان را در بر می‌گیرد و تضمین کننده حیات و بقای ویژه‌ای است. نواحی روستایی مرزی به واسطه موقعیت استقرار، تفاوت‌های زیادی را با سایر روستاها تجربه می‌کنند و از سوی دیگر درگیر مشکلات و مسائل متنوعی هستند که بقیه روستاها کمتر با آن مواجه هستند. این شرایط ایجاب می‌کند که ابعاد و ساختار این نواحی با تأمل بیشتری مورد توجه قرار گیرد. از جمله ساختارهای تشکیل دهنده و مؤثر در امنیت، کیفیت محیط زندگی است؛ چراکه انسان بیشتر زمان خود را در آن می‌گذراند. در پژوهش حاضر به بررسی و تحلیل کیفیت محیط سکونت در قالب ۶ شاخص شامل برخورداری و دسترسی به خدمات و تسهیلات، روابط اجتماعی، امنیت و آرامش، کالبد و معماری، فضای واحد مسکونی و بهداشت (سلامت) محیطی در روستاهای مرزی از گله در شهرستان ثلاث باباجانی اقدام شد. نتایج نشان داد که تنها در دو شاخص روابط اجتماعی، امنیت و آرامش وضعیت مطلوب و بالاتر تر از حد متوسط قرار دارد، و در کل نواحی روستایی مرزی از گله از لحاظ شاخص‌های کیفیت محیط زندگی پایین‌تر از حد متوسط قرار دارند. این نتایج با یافته‌های علی‌زاده (۲۰۱۳)، قادرمرزی و همکاران (۲۰۱۳) و دهقانی (۲۰۱۹) مطابقت دارد. در همین رابطه نتایج به تفکیک شاخص‌های عمده نشان داد به غیر از دو شاخص روابط اجتماعی و نیز امنیت و آرامش (شاخص‌هایی که وضعیت مناسب آن در روستا عمدتاً خودجوش بوده) در سایر شاخص‌ها روستائیان احساس نارضایتی داشته و کیفیت پایین‌تر از حد متوسط قرار دارد. نامناسب‌ترین وضعیت مربوط به شاخص برخورداری و دسترسی به خدمات و تسهیلات است که می‌توان اذعان داشت متأسفانه به دلیل دوری روستاها از مرکز شهرستان، از یک طرف توسعه خدمات در روستاهای مرزی چندان دغدغه برنامه‌ریزان نبوده، و از طرف دیگر در فرآیند برنامه‌ریزی به دلیل حاکم بودن تفکر جزءنگر و تک‌بعدی، به استقرار امکانات و خدمات در روستاهای مرزی توجه چندانی نشده و روستاها از لحاظ دارا بودن خدمات در شرایط مناسبی قرار ندارند. لذا باید توجه داشت مراجعه به شهرها جهت تأمین خدمات مورد نیاز، باعث افزایش هزینه جوامع روستایی می‌گردد. همچنین با عنایت به اینکه تأمین امنیت یکی از مؤلفه‌های توسعه پایدار روستایی به‌شمار می‌آید، فراهم نمودن دسترسی مناسب به خدمات مورد نیاز برای روستائیان ضروری است. از دیگر شاخص‌های کیفیت محیط زندگی که در وضعیت نامناسب قرار داشت، کالبد و معماری، فضای واحد مسکونی و بهداشت محیطی است. در این رابطه مشاهدات میدانی نشان داد برخی از روستاها فاقد هماهنگی در ساخت و ساز، جدول و کانال کشی، سیستم بهداشتی جمع‌آوری زباله‌های خانگی، فضولات حیوانی، سیستم فاضلاب و جمع‌آوری آبهای سطحی هستند. بنابراین در راستای پایداری بعد کالبدی این مناطق، حمایت از جامعه روستایی و کاهش آسیب‌پذیری، توجه به توسعه و ارتقاء آنها ضروری است. همچنین نتایج نشان داد از لحاظ کیفیت محیط سکونت تفاوت معناداری بین روستاهای مرزی از گله وجود دارد که همسو با نتایج مطالعات خراسانی و رضوانی (۲۰۱۳) و جمعه‌پور و طهماسبی تهرانی (۲۰۱۳) مبنی بر وجود تفاوت

معنادار از نظر میزان زیست‌پذیری و کیفیت زندگی در روستاهای پیرامون شهری به ترتیب واقع در شهرستان ورامین و شهرستان شهریار است. از دیگر نتایج پژوهش سهم و تأثیر بیشتر شاخص بهداشت (سلامت) محیطی در تبیین کیفیت محیط زندگی در روستاهای مرزی ازگله است. با توجه به نتایج پژوهش به منظور ارتقاء کیفیت محیط زندگی در روستاهای ازگله پیشنهادها بدین شرح ارائه می‌گردد: به منظور افزایش امنیت پایدار در مناطق روستاهای مرزی ازگله پیشنهاد می‌شود نسبت به کنترل ورود و خروج مرزها و انسداد مرزی توسط نیروهای نظامی و انتظامی و با استفاده از تکنولوژی‌های نوین تصویری اهتمام بیشتری شود؛ واگذاری قسمتی از امنیت مرزها به جوانان ساکن در روستاهای مرزی با توجه به شناخت کافی نسبت به وسعت کلی مناطق مرزی؛ ایجاد زمینه تنوع شغلی مانند (راه‌اندازی فروشگاه‌های کود و بذر برای کشاورزان، اقدام به کشت مواد غذایی ارگانیک، گل‌فروشی، راه‌اندازی واحدهای تولید کوچک، راه‌اندازی سوپرمارکت و غیره) در روستاهای دهستان ازگله؛ پوشش مناسب رسانه‌های داخلی و حتی دسترسی مناسب به نشریات داخلی، احساس تعلق مکانی روستاییان و نیز اقتدار نظام در این مرزها را افزایش می‌دهد و می‌تواند در ایجاد جو روانی مثبت و آرامش‌بخش در جامعه کمک کند. برخورداری روستاییان از امکانات و زیرساخت‌ها یکی از حقوق اساسی همه شهروندان است که فقدان آن می‌تواند به ایجاد حس محرومیت و تبعیض بین نواحی مختلف و کاهش سرمایه اجتماعی و اعتماد بین روستاییان و دولت، و به تبع آن کاهش امنیت منجر شود. لذا توجه جدی و برنامه‌ریزی منسجم برای ارتقای عادلانه شاخص‌های کیفیت زندگی می‌تواند یکی از مهمترین راهکارها برای ارتقای احساس امنیت در نواحی روستایی دهستان ازگله باشد.

قدردانی

نویسندگان مقاله بر خود الزم می‌دانند از داوران محترمی که با ارئه نظرات ارزنده و سازنده خود موجب غنای پژوهش حاضر شدند، تشکر و قدردانی نمایند.

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان، مقاله حاضر هیچگونه تعارض منافی ندارد.

منابع

- Akbarpour, Mohammad, Nouri, Moslem, Jalalabadi, Leyla, Sadrifard, Afsaneh (2017). Analysis of crime rates and citizens' sense of social security in urban neighborhoods, *Quarterly Journal of Intelligence and Criminal Research*, 12(4), 123-138. [in Persian].
- Akbarpour, Mohammad, Shahbazi, Mahsa (2023). The role of education in empowering social security and improving the quality of life of villagers (case study: border villages of Paveh County), *Quarterly Journal of Social Security Studies*, 13(75), 193-211. [in Persian]. doi:10.22034/jprd.2023.57829.1058
- Alahyariyeh Asli ardeh, Shmila, Jafari mehrabadi, Maryam, Shokrgozar, Asghar (2017). Measuring the quality of the residential environment of urban neighborhoods: a case study of Khorramshahr and Ziabari in Rasht city, *Geography and Urban Planning Research*, 5(1), pp. 107-127. [in Persian]. doi: 10.22059/jurbangeo.2017.63212.
- Alizadeh Towhid, Ali, Alizadeh, Jaber (2013). Evaluation of the quality of living environment in rural areas from the perspective of residents, case study: villages in Aslandoz rural district located in Ardabil province, *Quarterly Journal of Housing and Rural Environment*, 3(144), 59-74. [in Persian].
- Aulia, D. N., & Ismail, A. M. (2013). Residential satisfaction of middle income population: Medan city. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 105, 674-683.
- Azadi, Yones, Taqdisi, Ahmad, Jamshidi, Alireza, Jamini, Davoud (2003). Quality of life in rural areas of Ilam province, Karzan district. *Journal of Rural Research and Planning*, 3(4), 186-204. [in Persian].
- Bonaiuto, M., Fornara, F., & Bonnes, M. (2003). Indexes of perceived residential environment quality and neighbourhood attachment in urban environments: a confirmation study on the city of Rome. *Landscape and urban planning*, 65(1), 41-52.
- Bydon, A., Dillman & Kenneth, R., & Tremblay, JR. (2015). The Quality of Life in Rural America. ann.sagepub.com at The University of Iowa Libraries on May 25, International journal of research in

- engineering and technology, 15(10), 115-129.
- Dehghani, Amin (2019). Analysis of factors affecting the satisfaction of nomadic villagers with the quality of the residential environment, case study: settlement areas of the Bekan Plain, Quarterly Journal of Human Settlement Planning Studies, 14(1). 163-176. [in Persian].
- Hekmatniya, Hasan, Mousavi, Mirnajaf, Zarafshan, Ataollah(2005). Study and analysis of quantitative and qualitative housing indicators in Taft city and its future planning, Bi-Quarterly Journal of Geography and Regional Development, 2(5). 125-142. [in Persian].
- Isalou, Aliasghar, Bayat, Moustafa, Bahrami, Abdoulali(2014). The concept of livability: a new approach to improving the quality of life in rural communities, case study: Qom city, Kahak district. Journal of Housing and Rural Environment, 2(146), 107-120. [in Persian].
- Ismail, F., Jabar, I. L., Janipha, N. A. I., & Razali, R. (2015). Measuring the Quality of Life in Low Cost Residential Environment. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 168, 270-279.
- Jiboye, A.D (2014), "Significance of house-type as a determinant of residential quality in Osogbo, Southwest Nigeria", Frontiers of Architectural Research, 3(1), 20-27.
- Jomepour, Mahmoud, Rashnoudi, Behzad (2011). Investigating the role of small towns and the development of surrounding rural areas with emphasis on quality of life, case study: Sarfirozabad Rural District, Selseleh County. Local Development (Rural-Urban), 3(1), 45-64. [in Persian].
- Jomepour, Mahmoud, Tahmasebi Tehrani, Shahrzad (2013). Explaining the level of livability and quality of life in peri-urban villages (case study of the central part of Shahriar County), Quarterly Journal of Physical Planning and Development, 1(3).60-49. [in Persian].
- Khorasani, Mohammadamin, Rezavani, Mohammadreza (2013). Measuring and evaluating livability components in rural settlements around the city (case study: Varamin County), Local Development, 5(1), 110-89. [in Persian].
- Kouchakinezhad, Fatemeh, Ramezanzadeh lasbouei, Mehdi, Masoumpoursamakoush, Jafar, Fattahi, Hamdollah(2011). Survey and measurement of quality of life in rural areas of the central part of Kermanshah city. Human Settlement Planning Studies (Geographical Perspective), 6, (14), 120-138. [in Persian].
- Libang, Ma., Shichun, L., Fang, F., Xinglong, C., & Meimei, C. (2019). Evaluation of urban-rural difference and integration based on quality of life, Sustainable Cities and Society, 1-48.
- Marns, M. (2011). Measuring the livability, fan urban center. An exploratory study of key performance indicators planning. Practice and research, 19(1), p 40-60.
- pecione, M. (2003). urban environmental quality and human Wellbeing-a social geographical perspective. landscape and urban planning. European Journal of Sustainable Development, 11(1), 17-30
- Perogordo, J. D. (2010). The Silesia Megapolis: A Study of the Vision, Plans and Possibilities, Blekinge Institute of Technology, School of Technoculture, Humanities and Planning. Australia, jurnal housing, 75(12), 231-237.
- Qadermarzi, Hamed, Zare mameghani, Bita, Ziyari, Karamatollah(2013). Evaluation of the quality of the residential environment of integrated villages in Sanandaj city, case: Hassan Abad and Naysar villages, Quarterly Journal of Spatial Economics and Rural Development, 2(5), 39-56. [in Persian].
- Rafieiyan, Mojtaba, Masoudirad, Mandana, Rezaei, Maryam, Masoudirad, Mona (2014). Measuring residents' satisfaction with the residential quality of housing. Case study: Mehshr, Zahedan City, Geography and Regional Urban Planning, 4(12), 135-150. [in Persian].
- Rahmati, Mansour, Mohammadi hamidi, Somayeh (2021). Study and analysis of security-generating development indicators in the studied border areas: Western border areas of the country, National Security Quarterly, 11(40), 331-360. [in Persian].
- Terzano, K. (2014). Residential Satisfaction. In Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research (pp. 5526-5527). Springer Netherlands.
- Vaishar, A., & Vidovicova, L., & Figueiredo, E. (2018). Quality of rural life, editorial- European country side, 25(7), 180-197.
- Zarghani, Seyedhadi(2007). An introduction to understanding international borders with emphasis on the security-police function of borders, University of Law Enforcement Sciences, Tehran. [in Persian].